

PANDA-NYT

april 1/81

Verdensnaturfonden

Vandtæt uden kondens

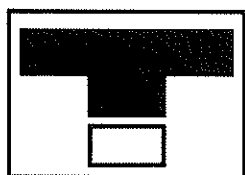
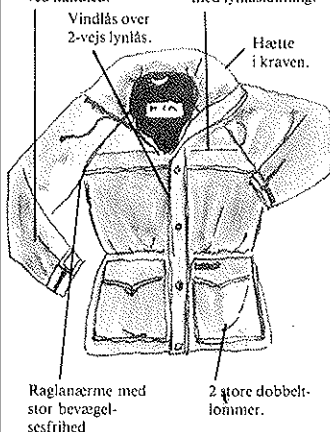
Tenson's Skerfe jakke i MPC

Udviklingen af Tenson's MPC bygger på det faktum, at regndråber er større end den fugt, som fordamper fra kroppen i form af sved. MPC giver stoffet porer, store nok for svedens åndemolekyler, men for små til regn. Skerfe-jakken har, ifølge test af den Svenske Arbejdsmiljø's arbejdsfysiologiske afdeling, vist at have ventilation og kropsvædegennemgang for aktiviteter som er ligeså krævende som tung fjeldvandring i regn. Skerfe-jakken fra Tenson er ideel til vandring - sejlsport og cykling såvel i regn som i godt vejr.

Dame- og herrestørrelser.
Farver: Kongeblå og marineblå.

Regulerbar lukning ved hændler.

Rummelig lomme med lynlåslukning.

TENSON

...a way of living

Verdensnaturfonden er den danske afdeling af World Wildlife Fund

Præsident:

Hans kongelige Højhed
Prins Henrik

Præsidiumet

Fondens overordnede ledelse er præsidiumet på 50 medlemmer der tæller repræsentanter fra naturorganisationer, erhvervsliv og videnskab.

Formand:

Landsretssagfører
Esben Dragsted
Næstformand:
prof. dr. phil. Bent Muus

Forretningsudvalget:

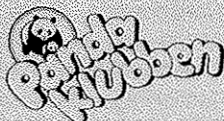
Lrs. Esben Dragsted, fmd.
Prof. dr. phil. Bent Muus, n.fmd.
Dir. udd. kons. Jens Agger,
Dir. Peter Augustinus,
Hofjæg. m. Claus
Castenskiöld,
Fabrikant Mads Eg Damgård,
Dr. scient. Lorenz Ferdinand,
Dir. konsul Børge Hansen,
Fru Hannelore Lauritzen,
Dir. Torben Lenzberg,
Fru Lise Treschow,
Dir. dr. phil. Torben Wolff

Generalsekretær:

Torben Buchholtz

Verdensnaturfondens
sekretariat
og butik:

VERDENSNATURFONDEN
H.C. Andersens Boulevard 31
1553 København V.
Tlf.: 01 - 13 20 33
Giro: 5 00 20 01

Verdensnaturfondens børne-
og ungdomsklub:

PANDAKLUBBEN
H.C. Andersens Boulevard 31
1553 København V.
Tlf.: 01 - 13 20 33
Giro: 330 66 66

PANDA-NYT 1/81

April

udgives af Verdensnaturfonden og udsendes til fondens venner. (Minimums-støtte 60 kr. om året).

Redaktion

Torben Buchholtz (ansv.)
Carsten Scheuer (lay-out, annoncer)

Redaktionsudvalg

Lorenz Ferdinand, dr. scient.
Boye Hermansen, inf. chef.
Bent Muus, prof. dr. phil.
Ole Hamann, lektor, cand. scient.

Tryk: Mogens Raffel

ISSN 0105-7936

Trykt på genbrugspapir

Eftertryk er tilladt med angivelse af kilden: »Verdensnaturfondens blad, Panda-Nyt« og evt. forfatternavn.

Indhold

Pandaen i Kinas bjerge/ dir. dr. phil. Torben Wolff ..	4
Bambus - pandaens livsbetingelse/ lektor, cand. scient. Ole Hamann	8
Pandaen i zoologiske haver/ dir. Bent Jørgensen	15
Nyt fra Verdensnaturfonden	18
Dir. of Conversation, Dr. phil. Arne Schiøtz interview/ Dagbl. Information ved Alex Frank Larsen	19

WWF

World Wildlife Fund (WWF) er en international organisation med afdelinger i 26 lande - herunder Danmark - med det formål at rejse penge til naturbevaringsprojekter over hele verden.

Projekterne er en del af en stor samlet plan for bevarelse af det globale miljø: World Conservation Strategy, som skal sikre en fornuftig og bæredygtig udnyttelse af naturen og dens ressourcer, herunder vilde dyr og planter og deres levesteder.

Verdensnaturfonden lægger særlig vægt på truede arter og deres levesteder.

WWF arbejder snævert sammen med IUCN (International Union of Conservation of Nature and Natural Resources) som udfører naturbevaringsprojekter i praksis. Unionen har mere end 100 medlemmer: Regeringer og styrelser samt repræsentanter fra naturbevaringsorganisationer over hele verden.

IUCN benytter et verdensomspændende net af videnskabsfolk og eksperter i sit arbejde for at udføre naturbevaringsprojekterne i praksis. Unionen er direkte ansvarlig for planlægningen og udførelsen af de bevaringsprogrammer og forskningsprojekter, som WWF indsamler penge til. WWF og IUCN har fælles hovedkontor i Gland, Schweiz.

Dette nummer af Panda-Nyt er starten på Verdensnaturfondens Panda-kampagne i 1981 - vil De støtte bevaringsarbejdet benyt venligst indlagte girokort.
Rettelse: I Panda-Nyt 4/80 manglede fotografens navn side 13: Mark Boulton.

Ole Hamann indtrådt i redaktions-udvalget

Lektor, cand. scient. Ole Hamann er pr. 1. januar 81 indtrådt i Panda-Nyts redaktionsudvalg.

Ole Hamann har været ansat som amanuensis og senere lektor ved Institut for Systematisk Botanik siden 1970, og har deltaget i flere forskningsprojekter ved Charles Darwin-stationen i Galapagos.

Siden 1977 har Ole Hamann været medlem af bestyrelsen for Charles Darwin Foundation.

Den store panda i Kinas bjerge

Af direktør, dr.phil. Torben Wolff

De vilde pandaer færdes mest på jorden, men klatrer ofte højt til vejrs i træer, hvis grene er beklædt med tågeregnskovens hængemosses. Wolong-reservatet. (Wu Zuzheng fot.).

Når man arbejder sig op ad et fordums tømmerhugst-spor i en af de talløse dale i Wolong i Sichuan-provinsen i det centrale Kina, kommer man i ca. 2500 m højde frem til den nuværende kinesiske pandastation, hvorfra zoologiske haver i Kina og en række hovedstæder rundt om i verden er blevet forsynet med indfangne pandaer.

Stationen ligger i udkanten af det 2000 km² store Wolong-reservat mellem det majestættiske Four Girls Mountain på 6250 m og Balang Mountain på godt 5000 m. Naturen er vild og malerisk, som et typisk kinesisk maleri med stejle klippesider, hvortil dekorative fyrretræer klamrer sig, rivende bække og floder, tætte skove af bambus, fyr og gran, løn og birk og med drivende tågebanker.

Det er den store pandas hjem. Sammen med reservaterne ved Baishui-floden i Gansu-provinsen og ved Foping i Shaanxi er Wolong-reservatet det vigtigste af de ialt 10 reservater, som kineserne har oprettet inden for pandaens nuværende udbredelsesområde. Dette område menes ialt at dække ca. 30.000 km², altså 2/3 af Danmarks areal.

For kineserne er beskyttelsen af pandaen en opgave man tager meget alvorligt. Den betragtes som et nationalt klenodie, og der er strenge straffe for at jage den; man søger også at opdrage den lokale befolkning til at komme sårede, syge og ud-

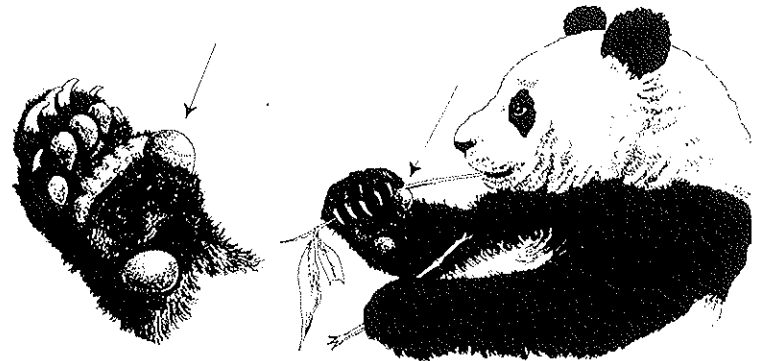
hungrede pandaer til hjælp. Optællinger af bestanden har været foretaget med indsats af 2-3.000 hjælpere, så vidt det har kunnet lade sig gøre i det vildsomme terræn.

Den gådefulde panda

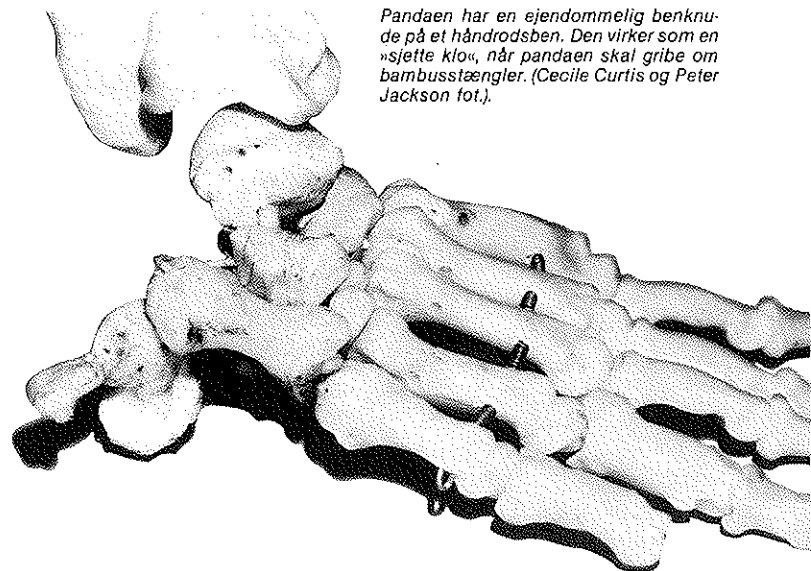
I Kina levede pandaen så afsides og isoleret at den ikke har sat sig det ringeste spor i kinesisk kunst og litteratur før i nyeste tid. I den vestlige verden hørte man om den i 1869, da den franske missionær og zoolog Père (Fader) Armand David sendte et skelet og et skind af et mærkeligt sort- og hvidbroget dyr til det naturhistoriske museum i Paris, ledsaget af en videnskabelig beskrivelse. Père David var allerede blevet internationalt kendt, da han fire år tidligere i en indhegnet, kejserlig dyrehave ved Peking fandt en overlevende bestand af en stor, primitiv hjorteart, der var udryddet i naturen, og som nu bærer hans navn og findes i mange zoologiske haver.

I sin beskrivelse af det sort-hvide dyr nævnte Père David, at det til forskel fra bjørne bl.a. havde hår mellem trædepuderne; alligevel anså han dyret for at være en slags bjørn og døbte det *Ursus melanoleucos*, »den sorte og hvide bjørn«.

Senere fandt den franske zoolog A. Milne-Edwards at den er nærmest beslægtet med den lille panda. Denne er et rødfarvet dyr der minder om mangusten eller mongusen («Rikkitikki-tavi»), og som sammen med bl.a. vaske- og snøhalebjørne af de fleste zoologer anbringes i halvbjørnefamilien. Milne-Edwards henførte den store panda til dens egen slægt *Ailuropoda*. Det betyder »panda-fod« og henviser til forlæbbernes »tommelfinger nr. 2«, en ejendommelig benudvækst på et håndrodsben, som sætter pandaen i stand til effektivt at gribe og fastholde bambusskud og andet.

Tegning af Sir Peter Scott.

Pandaen har en ejendommelig benknude på et håndrodsben. Den virker som en »sjette klov«, når pandaen skal gribe om bambusstængler. (Cecile Curtis og Peter Jackson fot.).

For en halv snes år siden undersøgte man proteiner i en blodprøve af den berømte Chi-Chi i London Zoo. De tydede på at den store panda er lige så nært beslægtet med bjørne, som hunde er med ræve eller bavianer med rhesusaber. Lignende prøver fra den lille panda viste at den hverken er i slægt med den store panda eller vaskbjørne, men repræsenterer en tidlig afspaltning fra bjørnernes udviklingslinie. På grundlag af iagttagelser af vildtlevende og fangne dyr henfører kinesiske videnskabsmænd den store panda til dens egen familie, *Ailuropodidae*, på linie med bjørne- og halvbjørnefamilierne.

Mens denne nu hundredårige strid blandt zoologerne sikkert vil gå videre en rum tid endnu, er de fleste andre nok mere inter-

esseret i at få mere at vide om den store pandas levevis, først og fremmest i naturen. Herom vides nemlig stadig meget lidt.

Man ved dog at pandaer er individualister og færdes alene omkring, en næsten lige så udpræget eneboertilværelse som orangutangernes. I ynglesæsonen i marts og april klatrer de ½ m lange og 150 kg tunge hanner til vejrs i store træer, hvorfra de lader deres lokkebrøl gjalde op ad bjergsiderne og ned gennem dalene.

Pandaerne holder altid til i bambuszonen i 1800-3500 m højde. Som nærmere omtalt i næste artikel udgør skud, blade og de finger-tykke stilke af bambus deres væsentligste føde.

Bambus er ikke særlig næringsrigt, så der må store mængder til. Langs pandaens

spor ligger strøet de 10-15 cm lange og 5-7 cm tykke ekskrementer med deres gennemtyggede bambusstumper. På et sted hvor en panda tilsyneladende havde hvilet nogle timer, blev der optalt 44 stk. efterladenskaber!

Det er ikke så sært, at vi ved så lidt. Kinesiske videnskabsmænd har ganske vist studeret pandaer, men meget få af deres resultater er publiceret. Omkring 1930 blev de første pandaer skudt og hjembragt til museer i USA, og 1936 blev den første panda bragt levende ud af Kina til en zoo i Chicago (se side 15). Men amerikanerne kom i 1930'erne for at skyde og indfange, ikke for at studere pandaens levevis, og med krigen ophørte alle besøg fra den vestlige verden.

Verdensnaturfondens aftale med Kina

Først for knapt et år siden er forbindelsen atter etableret, men denne gang er det ikke jægere og indfangere der kommer fra Vesten, men folk der ved samarbejde med kineserne vil sætte alt ind på at beskytte pandaen og sikre dens overlevelse på dens naturlige levesteder.

Som omtalt i den følgende artikel indtraf i 1975-76 en katastrofal, naturlig uddøen af bambus med en kraftig decimering af pandabestanden i diverse reservater til følge. Da dette rygtes i den vestlige verden, fik det omgående den internationale naturfredningsunion (IUCN) og Verdensnaturfonden (WWF) til at reagere. I maj 1980 rejste en delegation under ledelse af WWF's grundlægger og nuværende formand, Sir Peter Scott, til Beijing (Peking) for med repræsentanter for Den kinesiske Folkerepublik at drøfte muligheden for at indgå en aftale om beskyttelse af pandaen og dens biotop. Denne aftale blev under-

skrevet d. 30. juni 1980 i WWF's internationale hovedkvarter i Gland i Schweiz.

Ifølge aftalen skal WWF og Kina over de næste 3 år yde hver 1 mio. US dollars til opførelse af et forskningscenter i Wolong-reservatet. Her vil man organisere og koordinere forskning vedrørende pandaens adfærd og økologi, udveksle informationer med udenlandske institutioner og videnskabsmænd, sætte kraftigt ind på at få pandaer til at yngle i fangenskab samt etablere et intimt samarbejde med alle de zoologiske haver i Kina, hvor man arbejder med den samme vigtige opgave. Centret vil også få til opgave at videregive forskningsresultater og andre informationer til det kinesiske folk og resten af verden for at fastholde og fremme interessen for pandaen og dens levesteder.

George Schaller udpeget som leder

Det er en usædvanlig og meget krævende opgave at oprette et sådant forskningscenter i en fjern og utilgængelig kinesisk provins og få det hele til at fungere. Successen står og falder med om den rette mand står i spidsen.

Med valget af dr. George Schaller har WWF sikret sig en kapacitet af sværvægtsklassen. Han begyndte sin løbebane som adfærdsforsker og feltzoolog i Alaska og studerede derefter som den første bjerggorillaens privatliv i Zaire. Om sin tilværelse blandt gorillaer og sine epokegørende resultater skrev han et par spændende bøger, som desværre ikke er oversat til dansk. Siden har han fulgt tigreren i den indiske jungle, løveflokkene på Serengetis savanne og vildfår og sneleopard i Himalaya. I dag er han direktør for fredningsafdelingen i det berømte New York Zoological Society.

Studier i felten

Et led i aftalen er som nævnt at fremskaffe svar på en lang række fundamentale spørgsmål vedrørende de vildtlevende pandaer som led i bestræbelserne på at sikre deres overlevelse. Før katastrofen for fem år siden blev den samlede bestand anslået at tælle mellem 400 og 1000 dyr. Hvor stor er bestanden i dag, og hvor mange findes der inden for et nærmere afgrænset område? Hvor langt bevæger det enkelte dyr sig omkring, og har det et veldefineret territorium eller ej? Hvordan former pandaernes sociale liv sig? Har en han flere koner, eller er den monogam? Hvor længe er ungen knyttet til moderen, og hvilken status har de unge, ikke kønsmodne dyr? Hvor gamle bliver pandaer i naturen, og hvad dør de af? Er der andre fødeemner end bambus, og hvad rolle spiller de?

Spørgsmålene er lige så talrige som de er svære at finde svar på. Det vil kræve dygtig planlægning, englelig tålmodighed og vældige fysiske anstrengelser. Terrænet er mildt sagt vanskeligt, og bambusskovene så tætte at man kun kan se tre meter frem. Om nogetsteds gælder her Paracelsus' ord: »Naturen er en bog der læses til fods«.

En væsentlig del af arbejdet vil blive henlagt til vinteren, hvor sneen vil sætte Schaller og hans kinesiske hjælpere i stand til at følge pandaernes spor og konstatere hvor og hvordan de færdes, og nøjagtigt hvor mange bambusskud de har ædt på en dag. Senere har Schaller i sinde at anbringe små radiosendere på enkelte dyr.

Disse feltstudier har et videre sigte. Inden for panda-reservaterne lever adskillige andre truede dyr og mange planter med en kendt eller potentiel værdi i medicinen. Blandt dyr der som pandaen kun findes her, kan nævnes den pragtfulde guld-

Tegning: Sir Peter Scott.

langur, en stor abe med blå ansigt og lange gyldne hår, Sichuan-takinen der er en såkaldt okseged i slægt med moskusoksen samt den store, hvidlæbede hjort på de alpine enge. Andre spændende dyr er de små, primitive moskushjorte med hannerne lange, krumme hjørnetænder ragende langt ud af overmund, den lille panda, den almindelige leopard og muligvis sneleoparden.

Forskningscentrets indretning

I nærheden af den nuværende Wolong-station skal opføres et større antal bygninger. De skal huse karantænestation, laboratorier, biblioteker og beboelse for arbejdere og videnskabsmænd. Men det vigtigste af alt vil være et stort kompleks, hvor man vil forsøge at få pandaer til at yngle i fangenskab. Dette er hidtil trods mange forsøg kun lykkedes nogle gange i kinesiske zoologiske haver.

I november rejste Schaller atter til Wolong, denne gang sammen med direktøren for New York Zoological Society, William Conway, der er verdens førende ekspert m.h.t. dyrs forplantning i fangenskab. For øjeblikket forestår de opførelsen af det nye ynglecenter.

Når det er færdigt vil det omfatte et stort, indhegnet område, mindst en halv snes huse, hver med sin panda, en »vuggestue« (nursery), et køkken og lagerbygninger til pandaføde og materialer samt et værksted.

Indhegningen vil være bevokset med bambus og forsynet med strømmende vand og en dam, observationstårne og et arrangement til fangst af de pandaer der opholder sig i indhegningen.

Dette fangsthus bygges i tilknytning til den lange række af pandahuse. Hvert af disse har flere rum for at lette rengøring, en stor sovekasse, god ventilation og drikkebasin med rindende vand, og det står i forbindel-

se med en dels brolagt, dels bambusbevokset løbegård. Alle døre kan fjernbetjenes, for som nævnt er pandaer enspændernaturer, så pandaboligerne er indrettet på at hver kan have sit privatliv i fred, både for artsfæller og dyrepasserne.

En af årsagerne til at formering i fangenskab har vist sig så vanskelig, er at hunnerne (og måske også hannerne) kun er i brunst og seksuelt modtagelige i få dage hvert år. For bedst muligt at udnytte denne kritiske pe-

riode har man indrettet en lang »yngle-korridor« for enden af løbegårdene, modsat husene og adskilt fra løbegårdene med store glidedøre med tremmer. Når et dyr nærmer sig brunsten, lukkes det ud i korridoren og finder forhåbentlig i tide frem til en forelsket mage.

Går alt som det skal, kan der opstå et nyt problem. Erfaringer fra Beijing Zoo har vist at tvillingefødsler er almindelige, men at moderen kun tager sig af den ene af ungerne. Man har så for-

Panda-projektets leder, dr. George Schaller, undersøger i Wolong-reservatet pandaens spor sammen med Wang Meng Hu fra ministeriet for skovbrug og prof. Hu Jin Chu fra WWF-Kinakomiteen. (Nancy Nash fot.).

søgt at opflaske den anden, men hidtil er dette ikke lykkedes. For i fremtiden at søge at redde den forsmåede tvilling, bliver der indrettet en »vuggestue« efter alle kunstens regler. Der vil bl.a. være kuvøser og et aflukke for hver af alle de større unger, med fælles løbegård og godt med klatretræer.

Projekt Panda

Panda-projektet lanceres nu i alle Verdensnaturfondens 26 medlemslande som en af de mest ambitiøse opgaver, WWF i sin 20-årige levetid har påtaget sig. Panda-projektet er samtidig enestående derved, at det er første gang kinesere og udenlandske eksperter samarbejder om et videnskabeligt langtidsprogram.

Måske vil nogle spørge, hvorfor man nu har besluttet at anvende et par millioner dollars på at redde pandaen.

Der er to ting man skal bemærke sig i den forbindelse. For det første: Når man redder en art fra udryddelse ved at beskytte dens naturlige levested, bevarer man samtidig tusinder af andre arter, både af dyr og planter, som findes i det samme bevaringsværdige område.

Og for det andet er pandaen ikke noget helt tilfældigt dyr. For menigmand er den ved sin altfavnende fremtoning, sit både godmodige og poliske ansigtsudtryk og sin charmerende fordeling af sort og hvidt velsagte verdens mest populære dyr, der har været forbillede for talløse legetøjsbamser. For zoo-

logerne er pandaen en videnskabelig udfordring i topklasse, og for alle os, der støtter Verdensnaturfonden er den et symbol på vores forpligtelse over for den fremtidige udvikling. At miste dette symbol, fordi vi ikke handlede i tide og med tilstrækkelig kraft og offervilje, ville være et forfærdende nederlag for os alle.

Lederen af det statslige miljøbeskyttelseskontor i Beijing rammer hovedet på sømmet, når han siger: »Pandaen er så værdifuld, fordi folk rundt om i verden elsker den, fordi den ved at eksistere gør kulturlivet på denne klode mere farverigt, og fordi den som en af de få bevarede »levende forsteninger« er af den største videnskabelige betydning«.

Bambus - pandaens livsbetingelse

Af lektor, cand. scient Ole Hamann

I 1975 og 1976 blomstrede en bestemt bambus-art i Sichuan-provinsen i Kina, som er pandaens levested. Det var første gang i ca. 100 år, at denne bambus blomstrede, og i overensstemmelse med artens livscyklus døde alle planterne bagefter. Den samme art var tidligere kommet til Vesten og findes i mange privathaver, også her i Danmark under navnet gul bambus. For at bestemme bambus korrekt er blomster nødvendige, så da gul bambus i 1979 blomstrede første gang i Europa (i en planteskole i Køge) kunne specialister konstatere, at gul bambus er identisk med *Thamnocalamus spathacea*.

Thamnocalamus er formodentlig grundlaget for pandaens eksistens: En enkelt panda æder dagligt mellem 10 og 15 kilo bambus og kun i mindre grad andre planter.

Idet størsteparten af alle bambusplanter i pandaens udbredelsesområde blomstrede og døde på en gang, opstod der akut fødemangel for pandaerne. 148 pandaer blev fundet døde af sult - mindst 15% af den samlede bestand, og mange døde dyr har man sikkert slet ikke opdaget i det vildsomme terræn.

Gul bambus er pandaens hovedføde. For første gang i 100 år blomstrede den dels i Kina, dels i Køge, hvortil billedet stammer. (J. Nilaus Jensen fot.).

De kinesiske myndigheder sendte en ekspedition til området for at finde pandaer, der var svækkede af sult, men som endnu kunne reddes. Sådanne dyr blev fodret med bambus (bragt til området), sukkerrør, æbler og æg, og senere blev en del af dem sat tilbage i deres naturlige habitat, mens andre blev sendt til zoologiske haver rundt om i Kina.

Fire år efter at *Thamnocalamus* blomstrede, satte frø og døde, er opvæksten af nye bambusplanter, spiret efter den store frøsætning, i fuld gang, og planterne har nået et par meters højde. Da pandaen godt kan supplere sin kost med andre planter, såsom andre bambusarter, græsser og sågar majs og hvede fra bøndernes marker, anslås hungerkrisen at være overstået for denne gang.

Det ser altså ud til, at pandaen er meget nøje knyttet til *Thamnocalamus spathaceus* så nøje, at plantens naturlige blomstrings- og frøsætningsryt-

me lægger et alvorligt pres på den relativ lille bestand af pandaer. Man ved, at pandaen tidligere, i Pleistocæn-tiden, havde en betydeligt større udbredelse end nu, men man ved ikke med sikkerhed, hvordan den overlevede de periodiske mangler på føde. Velsagtens har udbredelsen af denne eller andre spiselige bambusarter været så meget større, at pandaerne kunne vandre til områder, hvor blomstringen fandt sted på andre tidspunkter.

Mere end 500 bambusarter

Bambus hører til græsfamilien, som er den økonomisk set vigtigste af alle plantefamilier. Alle verdens kornsorter - hvede, ris, majs o.s.v. - er græsser, og græsser spiller en afgørende rolle for husdyrhold verden over. Men også i naturlige vegetationer har græsser en vigtig plads, som f.eks. på den afrikanske savanne, hvor de er grundlaget for de mange planteædende patte-

dyrs eksistens. Tilsvarende er bambus en livsbetingelse for pandaen.

Bambus udgør en særlig underfamilie af græsser på grund af flere særegne træk. F.eks. har de forveddede, hårde stængler, som kan blive meget høje, og som modsat de fleste andre græsser grener sig opetter.

Blomsterne hos vore hjemlige græsser er stærkt reducerede, d.v.s. de ligner ikke meget andre enkimbladede planters blomster, men hos bambus finder man flere oprindelige træk i blomsterbygningen, som tyder på, at bambus-underfamilien er en udviklingshistorisk set gammel plantegruppe. Blomsterne er samlet i store, forgrenede stande, og frugterne kan være bær, eller mere almindeligt nødder eller skalfrugter, som hos vore hjemlige græsser.

Bambus-underfamilien omfatter omkring 75 forskellige slægter med ca. 1000 forskellige arter, og de er udbredt i jor-

En af Wolong-reservatets pandaer i en vegetation af bl.a. bambus og løn. (Wu Zuzheng fot.).

dens varmere egne. Dog findes der ingen vildtvoksende bambus i Europa, Sydvestasien og Nordafrika. Især i bjergegne indgår vældige bambus-krat-skove som et vigtigt element i vegetationen, som det er tilfældet i de bjergrige kinesiske provinser, hvor pandaen lever.

Formering hos bambus

Et af de mærkeligste træk ved bambus er, at mange af arterne kun blomstrer og sætter frø med meget lange mellemrum. Der kan gå op til 120 år mellem 2 blomstringer, og efter frøsætning dør alle planter hos nogle arter. De fleste almindelige græsser blomstrer hvert år, og formerer sig ved hjælp af frø. Desuden har mange en form for vegetativ formering, idet der dannes nye skud fra jordstæng-

lerne (rhizomerne). Inden bambus blomstrer, klarer de sig på denne måde. Rhizomerne er fortsat under udvikling i den samlede tidsperiode, men der dannes hele tiden nye skud, hvis levetid normalt varierer fra 10 til 15 år, så en tæt bambusbestand kan i virkeligheden ofte siges at være én plante, som stammer fra ét frø.

Fra gamle optegnelser ved man, at en japansk bambus-art blomstrede i årene 919 og 1114. Senere blomstrede den omkring år 1730 og igen i 1844-47. I 1960'erne blomstrede indførte eksemplarer af arten i USA, England og Rusland, foruden i Japan. Denne bambus-art blomstrer altså ca. hver 120nde år. Fra Japan har man optegnelser om en anden art, der blomstrer med ca. 60 års mellemrum, og

flere lignende tilfælde kendes, hvor en bestemt bambus-art blomstrer med et bestemt tids-interval, hvorefter alle planterne dør bort.

Synkroniseret blomstring

Hvordan selve synkroniseringen af blomstringen foregår, ved man ikke. Der må være tale om en arveligt betinget mekanisme, en styring ved hjælp af »et indre ur«, idet planter som f.eks. flyttes fra deres naturlige voksested til et helt andet sted på jordkloden med helt andre vækstbetingelser, kan bevare blomstringsrytmen. Når en bambus-art blomstrer i f.eks. den botaniske have i København sker det nogenlunde samtidigt med, at alle de vildtvoksende planter af samme art blomstrer dér hvor de findes ude i naturen.

Den synkroniserede blomstring og frøsætning kan tænkes at være en tilpasning, der virker som en forsvarsmekanisme mod frøædende dyr. Bambusfrø indeholder ingen giftige stoffer, der kunne afholde dyr fra at æde dem, men er tværtimod næringsrige og ofte vel-smagende, så de ædes af en lang række dyr. Når en hel bambusbestand blomstrer og sætter frø samtidigt, er det enorme mængder frø, der på én gang produceres. Man har samlet 4 kg frø pr. kvadratmeter under planterne, og frøene kan ligge i et 25 cm tykt lag. Denne vældige frøproduktion medfører en såkaldt »overmætning« af de dyr, som æder frøene. Da de fleste dyr lever betydeligt kortere end den tid, der går mellem to på hinanden følgende blomstringer, vil ingen dyreart kunne opbygge en tilstrækkelig stor

Englænderen E. H. Wilson, der omkring århundredeskiftet indsamlede planter i det centrale Kinas vildsomme bjergegne tog i 1910 dette fotografi af gul bambus. (Fra »Garden« juli/aug. 79, udg. af New York Botanical Garden).

Status over den danske dyre- og planteverden

Ved en konference i april sidste år blev der gjort status over den danske naturs indhold af vilde dyr og planter.

Symposiets 50 indlæg foreligger nu i bogform, som Miljøministeriets Fredningsstyrelse netop har udsendt.

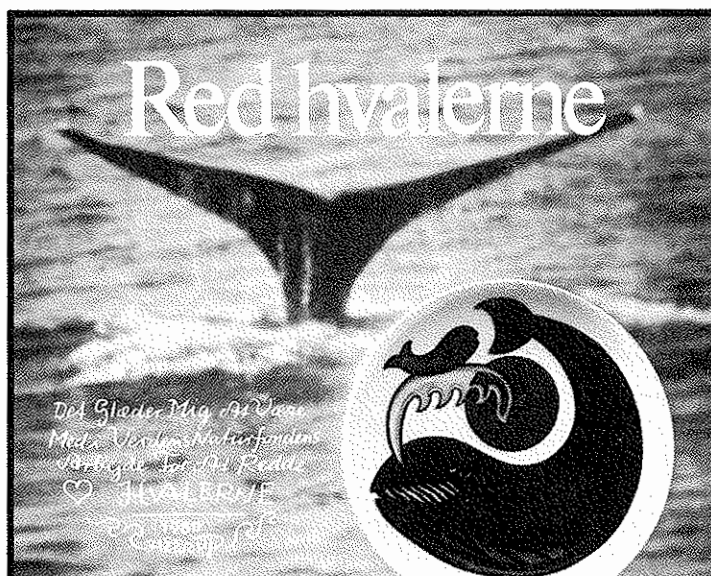
Bogen indeholder indlæg om den aktuelle tilstand for stort set alle danske dyre- og plantegrupper og der gøres også status for en række danske naturtyper.

De mange indlæg er skrevet af en række biologer og andre specialister med tilknytning til universiteterne, Landbohøjskolen, forskellige andre forskningsinstitutter samt Miljøforvaltningen.

De samlede resultater af biologernes status tegner et mørkt billede for den danske natur: Vi står for at miste storken, hejlen og urfuglen. Klokkefrøens og løvfrøens forekomst her i landet er truet, og odderen og vor eneste hvalart, marsvinet, er gået stærkt tilbage. I det hele taget sker der en generel tilbagegang her i landet for en lang række plante- og dyrearter - også nogle af de almindelige som for eksempel svalerne.

Hovedårsagen til denne negative udvikling skal findes i ændringerne af landskabet: Enge afvandes og opdyrkes, vandhuller fyldes op, overdrev gror til, vandløb og vejkanter vedligeholdes hårdhændet - vandløb, søer og fjorde forurenes med spildevand og miljøgifte forurener fødekæderne.

Bogen kan købes hos boghandleren - pris: 45 kr. Yderligere oplysninger kan fås hos Fredningsstyrelsen, tlf. 01 - 11 95 65.

Hvalerne er de største og måske mest intelligente havpattedyr, der nogensinde har levet på kloden. I dag er de bragt til randen af total udryddelse på grund af industriel rovdraft.

Gi' en gave med mening i. Henry Heerup har skænket Verdensnaturfondens en smuk platte, hvis originalmaleri har hvaler som motiv. Indtægterne fra salget kan være med til at redde en af verdens truede dyrearter.

Gi' en ægte Heerup. Verdensnaturfondens platte nummer tre. 25 cm i diameter. Udført i farver på Den Kongelige Porcelainsfabrik. Plattens yndefulde motiv med den store og den lille hval er i gul, blå, grøn og sort.

Kun udført i 1.000 nummererede eksemplarer. Signeret af Heerup. Prisen er 670,- kroner inclusive moms og forsendelse. Hele overskuddet går til redning af de mest truede hvaler.

KØB VERDENSNATURFONDENS HVALPLATTE

Til Verdensnaturfonden,
H. C. Andersens Boulevard 31,
1553 København V.
Giro 5 00 20 01

Platten kan ses
og købes i vor
butik.

Sæt kryds:

- ☐ Jeg vedlægger crosset check på beløbet kr. 670,- incl. moms og forsendelse og send mig hvalplatten, udført af Henry Heerup.
- ☐ Send mig girokort til bestilling af hvalplatten.
- ☐ Hvalplatten, udført af Henry Heerup, sendes pr. efterkrav til mig.

Oplaget er begrænset. Derfor er jeg indforstået med, at Verdensnaturfonden må afvise overtallige bestillinger og at betalingen i givet fald vil blive returneret.

Navn: _____ (Blokbogstaver)

Adresse: _____

Postnr./-distrikt: _____ Dato: _____

Se her!

-nye og gamle pandavarer

14

BESTILLINGSKUPON

Nr.	Antal	Art (+ = nyheder i Panda-shoppen)	Pris	I alt
1		+ Sengetøj, Safari 3 dele	248,00	
2		Sengetøj, Leopard 3 dele	248,00	
3		Sengetøj, Zebra 3 dele	248,00	
4		+ Panda-pose, lærred	32,00	
5		Panda-pose, sækkelærred	25,00	
6		+ Livagtige fugle - klip ud og saml: + Gul vipstjert	19,50	
6		+ Rødhals	19,50	
6		+ Lille flagspætte	19,50	
6		+ Spætmejse	19,50	
6		+ Dværgfalk	34,75	
7		+ Træningsdragter til børn 4 - 8 år, angiv størrelse:	136,00	
7		10 - 12 år, angiv størrelse:	162,00	
7		14 - 16 år, angiv størrelse:	178,00	
8		+ Stor Panda-bamse	72,00	
9		Lille Panda-bamse	27,00	
10		Panda, klatre-klemmebamse	12,00	
10		Koala, klatre-klemmebamse	12,00	
11		Panda-pude med fyld	62,00	
12		Leopard-pude med fyld	74,00	
13		+ Askebæger/skål m. Panda-motiv	82,50	
14		+ Panda-madkasse til 4 stk., gul	14,75	
15		+ Panda-madkasse til 6 stk., rød	18,25	
16		+ Panda-flaske, rød	8,50	
17		+ Panda-krus, rød	16,50	
17		+ Panda-krus, brun	16,50	
17		+ Panda-krus, beige	16,50	
18		Puslespil Noahs Ark	48,00	
19		Slips med striber og panda-motiv: blå	68,00	
19		brun	68,00	
19		sort	68,00	
20		Nøglering med Panda	8,00	
21		Brevmærke-ark med 20 stk./ark	2,50	
22		Bil-klæbemærke WWF	10,00	
23		Bil-klæbemærke, Verdensnaturfonden	5,00	
24		+ Panda-badge (WWF-emblem)	5,00	
25		Klistermærke til Pandaklubben	2,00	
26		Satinmærke med Panda-motiv	2,00	
IALT				

Overføres til næste side ... ➡

BREV-
PORTO

Verdensnaturfonden

World Wildlife Fund Denmark

H. C. Andersens Boulevard 31 · 1553 København V
Telefon (01) 13 20 33 · Giro 5 00 20 01

Kuponen
sendes til:

overført fra forrige side			
27		Stort stofmærke, WWF	10,00
28		Lille stofmærke, WWF	5,00
29	+	4-på-stribe spil i etui	28,00
30	+	Zebraen - børnebog m. farveill.	54,50
31		Sølvsmykke, lille UDEN kæde	82,00
31		Sølvsmykke, stort UDEN kæde	110,00
32		Løs sølvkæde til smykkerne	28,50
33	+	Pindsvine-uro	35,00
EKSPEDITIONSGEBYR			8,00
Undertegnede bestiller varer for ialt			

Priserne er incl. moms og porto (dog betales efterkravsgebyr af modtageren) og gældende fra 1.4. til 15.6. 1981.

Betalingsform:

- ☐ Crossed check kr.: _____ vedlagt
☐ Kr.: _____ indbetalt på giro 5 00 20 01
☐ Varerne ønskes sendt pr. efterkrav.

Bestillers navn og adresse:

navn

adresse

postnr. by

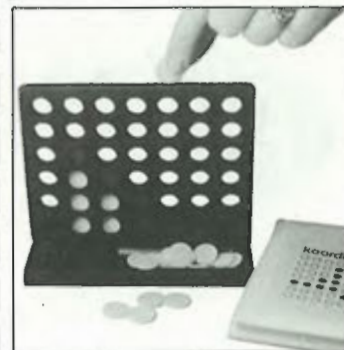
Send venligst oplysninger om Verdensnaturfonden til:

navn

navn

adr.

adr.

29
Koordina: Et sjovt 4-på-stribe-
spil i praktisk lomme-eyui.
28,00 kr.

30
Hvordan Zebraen fik sine striber
... og andre historier, illustreret
med børnetegninger i farver.
54,50 kr.

31-32
Sølvsmykker med panda-motiv.
Lille uden kæde 82,00 kr.
Stor uden kæde 110,00 kr.
Løse kæder i sølv 28,50 kr.

Fortsat fra side 10.

bestand til at udnytte den enorme frøproduktion fuldt ud. Der er simpelthen for mange frø til at dyrene kan æde dem, så nogle får mulighed for at spire.

Pandaens spisevaner undersøges

Den bambus-art, som pandaen især synes at leve af, voldte botanikerne problemer i mange år, fordi man ikke kunne identificere den nøjagtigt uden blomster og frø. Men nu er den som

nævnt bestemt til at være *Thamnocalamus spathaceus*, og dermed medlem af en lille slægt på fire-fem arter, hvoraf to andre gror i Himalaya og en eller to andre i Kina. Imidlertid findes der i det område, hvor pandaen lever, også andre bambus-arter. Hvor lang tid, der går mellem to blomstringer hos disse andre arter ved man ikke, og man ved heller ikke meget om, i hvor høj grad pandaen også æder disse arter.

I Projekt Panda vil et vigtigt element i undersøgelserne derfor være at undersøge panda-

ens »spisevaner«, bl.a. for at kunne forebygge en ny hungerskrise, når de øvrige bambus-angiver sig til at blomstre og derefter dør bort. Samtidig skal Projekt Panda tilvejebringe den grundlæggende viden om pandaens biologi, som er en forudsætning for, at man kan give den så gode betingelser i zoologiske haver, at den vil yngle i fangenskab. For at opnå dette, vil et nærmere kendskab til pandaens nøje tilknytning til bambus være af største betydning.

Pandaer i zoologiske haver

Af zoo-direktør Bent Jørgensen

Der gik mange år, efter at fader David havde opdaget pandaen i 1869, før den kunne ses uden for Kina. Længe var den en af de dyrearter, som store og velhavende zoologiske haver havde øverst på ønskesedlen, men først i 1937 kom en panda til en zoologisk have. Og der har ikke været mange at se siden.

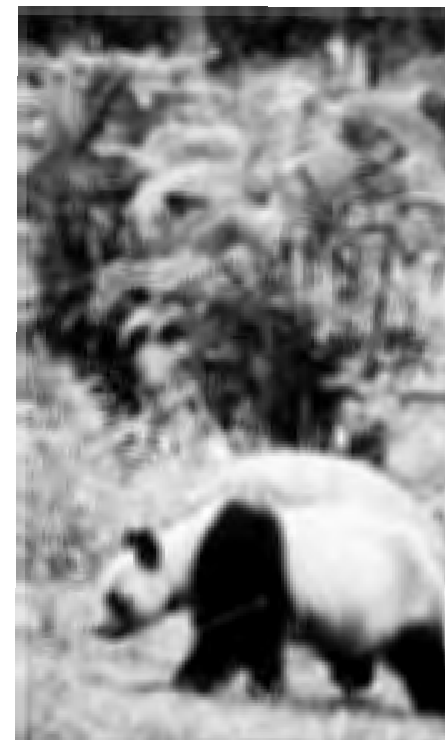
I løbet af et halvt hundrede år er kun ca. 35 pandaer havnet i zoologiske haver uden for Kina - deraf et par i Moskva Zoo og to-tre stykker i en zoologisk have i Nordkorea. Selv om der under fangsten af de 35 pandaer skulle være gået yderligere nogle stykker tabt, er antallet alligevel så beskedent, at de zoologiske haver kan melde hus forbi, når diskussionen går om årsagerne

til, at pandaen er rykket ind på listen over verdens mest truede dyr. De erfaringer, som zoologiske haver har gjort, kommer tværtimod nu panda-projektet til gode. Hvad man ved om pandaens adfærd og fysiologi stammer først og fremmest fra iagttagelser og undersøgelser i zoologiske haver.

Historien om Su-Lin

Den første panda kom i februar 1937 til den store zoologiske park i Brookfield uden for Chicago i USA. En kendt dyrefanger, William Harkness, satsede på at blive den første, der hente-

Panda i Kwangchow Zoo, Kina. (Kogo Tanaka DCL, fot.).

de en levende panda ud af Kina. Men han døde i Shanghai i februar 1936, og det blev hans kone, Ruth Harkness, der nåede ind i pandaernes leveområde og havde held til at fange en panda-unge. Hun døbte den Su-Lin - det skal efter sigende betyde »en lillebitte smule af noget meget yndigt«.

Da Ruth Harkness nåede til USA med Su-Lin, blev pandaen med ét slag verdensberømt. Det indtagende dyr fik sit fotografi i alverdens aviser, og der går en lige linje fra Su-Lins berømmelse til valget af pandaen som symbol for Verdensnaturfonden.

I Brookfield Zoo mente man, at Su-Lin var en hun, og Ruth Harkness fik til opgave at prøve

af skaffe Su-Lin en mage. Det lykkedes hende at fange endnu en panda i Kina, Mei-Mei, som ankom til Brookfield Zoo i februar 1938. Desværre så også Mei-Mei ud til at være en hun, så drømmen om et ynglepar blev ikke opfyldt. Få uger senere døde imidlertid Su-Lin, og ved obduktionen viste det sig, at den havde været en han. Man havde altså alligevel haft et par. Troede man da. For da Mei-Mei fire år senere døde, viste det sig, at også den havde været en han. Der skulle gå endnu mange år, før man blev dygtig til at kønsbestemme pandaer.

Chi-Chi i London Zoo

De første pandaer i en euro-

pæisk zoo kom til London i 1938 på juleaftensdag. Der var hele to par, og en af hunnerne levede i London Zoo i seks år. Sammen med de to par pandaer til London Zoo kom en han, Happy, som i foråret 1939 var på rundtur til tyske og franske zoologiske haver og slog pandaernes berømmelse fast også på kontinentet. Happy endte senere i St. Louis Zoo i USA.

I 1953 døde en panda, der var ankommet til Brookfield Zoo i 1939, og dermed var der ikke flere pandaer i vestlige zoologiske haver. Men Moskva Zoo modtog i 1957 og 1959 to pandaer som gave fra det kinesiske folk. Og i 1958 stod en østrigsk dyrehandler, Heini Demmer, pludselig i Europa med en ung panda-hun,

Pandaer i zoologiske haver æder 10-15 kg bambus om dagen. WWF fot.).

Chi-Chi. Han havde byttet sig til den for en samling afrikanske dyr, som blev fordelt mellem kinesiske zoologiske haver. Brookfield Zoo var atter interesseret i købet. Men på den tid var forholdet mellem Kina og USA yderst køligt, og USA havde forbud mod import af kinesiske varer. En panda var en kinesisk vare, sagde de amerikanske myndigheder, og Brookfield mistede chancen for at bygge videre på sine erfaringer med at holde pandaer. For Heini Demmer var gode råd dyre. Chi-Chi repræsenterede en så stor sum penge, at ingen europæisk zoo syntes i stand til at betale den.

I sommeren 1958 var Demmer på turné med Chi-Chi til en række europæiske zoologiske haver. Det blev også til nogle ugers gæstespil i København Zoo. I september kom Demmer og Chi-Chi til London Zoo - og der blev Chi-Chi. Et TV-selskab skaffede pengene.

Forsøg på romance i zoo

Chi-Chi blev en af de mest berømte pandaer. Dels var hun i lang tid den eneste panda, der var at se i den vestlige verden - dels forsøgte London Zoo i 1960-erne at skabe en romance mellem hende og panda-hannen An-An i Moskva Zoo, og det gik ikke stille af i massemedierne.

Først aflagde Chi-Chi besøg i Moskva Zoo. An-An viste sin interesse, men Chi-Chi var ikke blot reserveret - hun var direkte afvisende, og folkene fra London Zoo måtte rejse hjem med uforrettet sag.

Senere rejste russerne til London med An-An. Det kunne jo være, at sød musik nemmere opstod i Chi-Chi's eget trygge hjem. Men resultatet blev det samme. Om årsagen er der ikke tvivl. Chi-Chi havde, siden hun var ganske spæd, kun plejet omgang med mennesker. Hun var blevet præget af mennesker og opfattede næppe An-An som

en af sin egen slags. Fænomenet er ikke ukendt blandt zoodyr, der er opfostret af mennesker. Det er en væsentlig årsag til, at man i dag i zoologiske haver nødtigt griber ind og opflasker dyreunger.

Chi-Chi døde i 1972, og zoologerne beskæftigede sig lige så ivrigt med den døde Chi-Chi som med den levende. Den blev undersøgt på kryds og tværs - og undersøgelser af Chi-Chi's blod løste en gammel strid om, hvilken slags dyr pandaen egentlig er. Se nærmere side 5.

Statsgaver

I Chi-Chi's dødsår kom der atter pandaer til USA. Forholdet mellem USA og Kina blev hjerteligt, og præsident Nixon aflagde besøg i Kina. En af værtslandets gaver var et par pandaer, som kom til den nationale zoo i Washington. Samme år normaliserede også Japan sit forhold til Kina - og igen blev et par pandaer brugt som gave. Siden er flere par kommet ud af Kina som statsgaver.

I 1973 modtog franskmændene et par, der kom til den zoologiske park i Paris. London Zoo modtog et par i 1974, Mexico City et par i 1975, Madrid Zoo et par i 1979 - og den 5. november 1980 kom et par pandaer til Vest-berlin i Zoo, efter at formand Maos efterfølger, formand Hua, havde aflagt officielt besøg i Vest-tyskland.

Det har været kritiseret, at kineserne ved disse lejligheder har brugt pandaer som statsgaver. For dyrene selv kan det naturligvis være ligegyldigt, om de sendes til en zoologisk have som gave, som led i en byttehandel eller mod kontanter. Og de fjorten pandaer, der har forladt Kina som statsgaver, er naturligvis ikke årsag til den udtynding af den kinesiske pandabestand, man nu har konstateret. Men det er væsentligt, at så sjældne dyr kommer til zoologiske haver, der ikke blot har råd

til at give dem de bedst mulige leveforhold, men som også har en stab af erfarne forskere, der kan studere dem, så man bliver klogere på pandaernes specielle biologi. De betingelser opfylder de fleste af de zoologiske haver, der i dag har pandaer, og erfaringer fra bl.a. Washington, Tokyo og London kommer nu det nye pandaprojekt i Kina til gode. Uden de erfaringer ville man famle i blinde ved indretningen af det nye pandacentrum i Wolong.

Kunstig befrugtning

Der er hidtil ikke født ret mange panda-unger i zoologiske haver. Den første unge kom til verden i Peking Zoo i 1963. Siden er det blevet til en snes unger i de kinesiske zoologiske haver. Knap halvdelen har været levedygtige. I de seneste år synes pandaavl i de kinesiske zoologiske haver at være stagneret, og man har nu indledt forsøg med kunstig befrugtning af pandaerne. Det første forsøg gennemførtes i 1978 - med succes.

I 1979 var det tæt ved, at panda-parret i Tokyo Zoo blev forældre. Hunnen var højgravid, da hun pludselig døde af nyresvigt. Hendes død vakte på det nærmeste lændesorg i Japan.

Sidste år fødtes den første panda-unge uden for Kina. Hunpandaen i Mexico City Zoo nedkom med en velskabt unge på en bagatel af 150 gram. Fødslen blev fulgt og overvåget gennem tv-kamera - men glæden varede kort. En uge senere lagde moderen sig så uheldigt, at hun kom til at kvæle sin unge. Det er der ikke noget usædvanligt i - fra zoologiske haver ved man, at dyremødre ofte bærer sig klodset ad første gang, de får unger.

PS! Fornyelig er hannen Chia-Chia fra London Zoo sendt til stævnemøde med hunnen Ling-Ling i Washington. Mange vil krydse fingre for et positivt resultat.

Kort nyt fra Verdensnaturfonden

Ny lokalkomite i Nordjylland

Med centrum i Ålborg har en række personer omkring formanden Allan Larsen taget initiativ til at starte en ny lokalkomite i Nordjylland.

Komiteens stiftende møde fandt sted d. 13. november sidste år, og direktøren for Vindinge Naturpark, Arne Dyhrberg holdt foredrag om sine rejser i truede naturområder.

Siden starten har den særdeles aktive komite sat gang i en lokal Pandaklub i Ålborg by. Det første møde med børnene fandt sted i Ålborg Zoo, hvor Pandamedlemmerne fik lejlighed til at hilse på chimpansen Marlene.

Lokalkomiteens sidste initiativ har været en uges oplysnings- og salgskampagne i Kvickly i Ålborg.

Billedet viser lokalkomiteens bod, hvor Danny - aktiv Pandaklubmedlem - ses tv. for lokalkomiteens formand, Allan Larsen. (Foto: Grethe Dahl).

Yderligere oplysninger om komiteens arbejde kan fås ved henvendelse til formanden, Allan Larsen, Hadsundvej 54 B, 9000 Ålborg - tlf. 08 - 16 41 56.

Kina indtræder i IWC

Kinas beslutning om at indtræde i Den Internationale Hvalfangstkommission hilses med glæde af WWF og IUCN.

»Kinas beslutning vil få afgørende betydning i Hvalfangstkommissionens arbejde i 1981«, udtaler WWF's formand, Sir Pe-

ter Scott. »Kina bliver en afgørende faktor i det globale bevaringsarbejde, og vi formoder, at Kina vil kunne få en positiv indflydelse på kommissionens øvrige medlemslande«. IUCN's generaldirektør tilføjede, at »beslutningen giver os fornyet håb om hvalernes fremtid«.

Tilbage til naturen

Verdensnaturfonden i Pakistan har fået 6 hjorteantiloper (5 hunner og en han) forærende fra Københavns Zoologiske Have. Det er meningen at de skal udsættes i nationalparken Lal Suhanra. Parken var engang kendt for sin fine dyrestand - men siden den blev oprettet i 1972, er bestanden gået kraftigt tilbage. Faktisk er der slet ingen hjorteantiloper tilbage i parken, men gaven fra Zoo skulle give en ny grundstamme, som senere skal udvides med yderligere seks i løbet af 1981.

Engang var hjorteantiloper et meget almindeligt dyr i Pakistan og Indien. Nu er der kun nogle få tusinde tilbage, som lever under beskyttede forhold.

Før i tiden var det naturen der leverede dyr til de zoologiske haver - i dag kan det altså godt være omvendt.

Natur-kampagne i Herning

Verdensnaturfondens lokalkomite i Herning afholdt en naturkampagne i slutningen af november 1980. Stedet var Herningcentret, hvor lokalkomiteen gennem oplysning og varesalg stod for et strålende arrangement.

Herning Lokalkomite er en af de nyeste i Verdensnaturfondens danske afdeling og består af 7 personer, der i fritiden gør

et stort, frivilligt arbejde for fonden.

Lokalkomiteens formand, Grethe Edling fortæller, at Pandabamser, puslespil og ringbind solgte for mere end 3.000 kr. og at der var stor interesse for Pandaklubben, som allerede har en snes medlemmer i området.

Naturens Krise - Vort Ansvar

Verdensnaturfondens vandreudstilling er stadig på turné rundt om i landet. Oplysning om udstillingen og det tilhørende undervisningsmateriale kan fås ved henvendelse til sekretariatet på tlf.: 01 - 13 20 33.

I perioden 1. april til 14. juni udstillingen opstillet følgende steder:

6/4 - 11/4 Amtscentralen i Skive.
20/4 - 2/5 Glostrup Bibliotek.
1/6 - 14/6 Gladsaxe Bibliotek.

Løbende opkrævning af årsbidrag

Hver måned udsender sekretariatet girokort til Verdensnaturfondens Venner, som sidst betalte årsbidrag for et år siden.

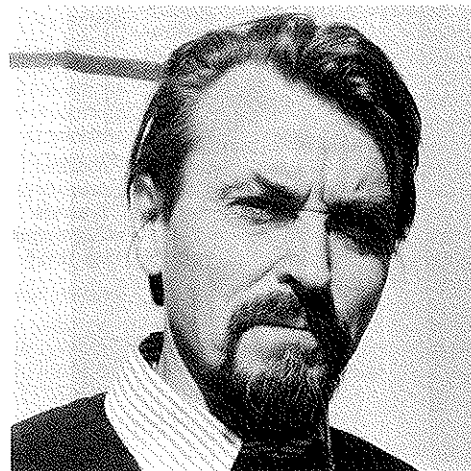
Skulle De ikke have modtaget et sådant girokort er De velkommen til at indsætte årsbidraget (min. 60,-kr.) på giro 5 00 20 01, eller rekvirere et giroindbetalingskort fra sekretariatet.

Panda-Nyt bringer med tilladelse nedenstående helsides-interview med Dir. of Conservation ved WWF, dr. phil Arne Schiøtz fra dagbladet Information 6.-7. december 1980.

Man kan ikke samle penge til en regnorm

Verdensnaturfondens danske direktør fortæller om den forkætrede naturfredning som en nødvendighed for menneskets overlevelse, om kyniske videnskabsmænd med raslebøsser og krav til en ny verdensorden, om bløde dyr med store øjne og menneskeslægtsens vej mod kollektivt selvmord.

Af Alex Frank Larsen

Dr.phil. Arne Schiøtz.

Det samlede slid på jordkloden er nu så stort, at menneskets overlevelse er bragt i fare, og der er ingen redning at hente i verdenshavene.

En ny økonomisk verdensorden og en ændret holdning til naturens udnyttelse og begrebet naturbevaring er livsnødvendig, mener den danske biolog Arne Schiøtz, der er blevet centralt placeret i det internationale arbejde for naturbevaring.

Siden oktober har Arne Schiøtz haft det videnskabelige ansvær for fordeling af penge og projekter i Verdensnaturfondens hovedkvarter i Schweiz. Den tidligere direktør for Danmarks Akvarium og aktive deltager i den danske miljødebat er de næste tre år *director of conservation* i den private naturfond, der med frivillige bidrag fra bl.a. børneklubber og velhaverkredse finansierer over 2.500 bevaringsprojekter verden over. Fonden har lige rundet 50 millioner dollars i indsamling, men står foran store nye fremstød, bl.a. en kampagne for den kinesiske panda i samarbejde med den kinesiske regering.

Information har i Gland nær Geneve talt med Arne Schiøtz om naturbevaringens nye betydning.

— Hvad er det største problem, som verdens naturbevarere står overfor?

»At mennesket er blevet så talrigt og så »dygtigt«, at vores indflydelse på jorden blir større og større. I den sidste generation er den virkning blevet så stor, at vi begynder at undergrave jordens bærende kapacitet, både for dyr og mennesker. Jordens evne til at brødføde mennesker og dyr falder, samtidig med at der blir flere og flere mennesker, og så blir der endnu mindre plads til dyrene, plads i bred forstand. Det viser sig tydeligt i tropene, dels fordi befolkningstilvæksten dér er størst, dels fordi jorden og klimaet gennemgående er dårligst, og arealkravet derfor størst, og endelig fordi en meget stor del af den rige verdens udvidelse af leveform og forbrug på en måde sker på bekostning af tropene. Vi eksporterer vores miljøproblemer fra den rige verden. Det typiske eksempel er, at vores skove

er nogenlunde konstante i omfang, trods et stærkt stigende træforbrug. Men vores træhunger viser sig ved, at tropernes skove forsvinder. Det er ikke udelukkende, men for en stor del, vores skyld«.

Sliddet på jorden

— Det er den rige verdens jagt efter ressourcer, der er hovedproblemet?

»Lad os sige, det er et ligeså stort problem som den fattige del af verdens befolkningsvækst. Det er sliddet på jordkloden, som er det kritiske. Det er så let at pege på den stigende befolkning i u-landene, hvor problemerne er, og sige, at den er problemets kerne. Den er det for u-landene selv, ingen tvivl om det. Skal Indien og Bangla Desh ud af deres stagnation, er der næppe tvivl om, at deres antal må stabiliseres. Men for verden som helhed er det et fuldt så stort problem, at du og jeg bruger mere og mere. I den sidste ende ender det i samme pulje. Det er os, der tvinger mange af tropernes landbrugere til

at lave monokulturer, som ikke er så vel tilpassede, fremfor de dér lidt hjemmelavede landbrug, som i virkeligheden giver en meget høj ydelse og økologisk set er i balance».

— Monokultur, fordi vi tvinger dem ind i en pengeøkonomi?

»Ja, de har brug for eksportindtægterne og vi for deres varer, og det er selvfølgelig legitimt«.

— Hvordan afspejler Verdensnaturfondens programmer en løsning af de problemer?

»Det må nødvendigvis være på en meget generel måde. Hvis vi begyndte at gå ind i et konkret arbejde for en ny økonomisk verdensorden eller en ny energipolitik, så var vi jo bare uden for vores niche. Det er der mange andre, der gør. World Conservation Strategy har som sit opsummerende kapitel nogle krav om fri handel, større u-landsstøtte, ændring af det internationale monetære system, et regelsæt for internationale selskabers optræden, meget hurtigere fremskridt i nedrustning og hurtigere økonomisk og social vækst i de fattige lande«.

— Ja, det er nogle politisk prægede råd, som I kan tilhviske alverdens politikere, men det er jo ikke det I selv laver?

Bæredygtig udvikling

»Nej, det er som du siger politiske råd, og vi regner med, at jo flere, der tilhviser de samme råd, hvad enten det er en Brandt-kommission eller Grænser for Vækst fra Romklubben eller Verdensbankrapporterne, des bedre. Hvis alle de grupper med vidt forskellig baggrund siger: Jamen her er problemets kerne, så er der vel et håb om, at politikerne erkender det.

Vil man lave naturfredning og brænder for det, så skal man også i sin daglige politik, i det parti man stemmer på, gå ind for en ny økonomisk verdensorden, for eksempel. Mange vil jo hellere frigøre det og nøjes med at give 100 kroner til tigern - eller 10.000 dollars. Det modsatte er Industrirådet, der siger, vi skal have en kraftig økonomisk vækst, for ellers har vi ikke råd til at hjælpe u-landene. Der synes jeg nok, det er bemærkelsesværdigt, at man ud fra naturbevaringssynspunkter rejser de her krav til politikerne.

Men hvis du kommer til det praktiske: vi går ikke rundt og uddeler piller til Indiens befolkning, det er ikke vores job. Men vi prøver både i teori og praksis at komme væk fra påstanden om, at der er en konflikt mellem naturfredning og udvikling.

Kvinder i Mali med brænde til husholdningen: På grund af mangel på brændsel må mange kvinder anvende mange timer om dagen til at samle brænde.

Tegningen er fra bogen: *How to save the world*, udgivet 1980 af IUCN, UNEP og WWF.

Vi taler om »sustainable development«, altså en udvikling som er bæredygtig. Problemerne i Sahelzonen i Afrika er, at udnyttelsen i øjeblikket er ud over det bæredygtige. Jorden blir fattigere år for år, buskadset forsvinder på grund af brændsel, gederne græsser af o.s.v. Vores problemløsning dér vil være langt færre geder, men en større bestand af vilde dyr, som kan græsse langt mere nuanceret, og så skal de selvfølgelig jages, for ellers er det intet alternativ for den mand, der bor i området, at man slakter hans geder og lader antiloper gå der i stedet. Men hvis han kan få flere kilo kød ud af det på den måde, er det et farbart alternativ. Vi går ind for, at når der laves beskyttede områder, skal de være af direkte nytte, helst for de mennesker der bor umiddelbart i samme område og ikke bare for regeringen, hvad de i mange tilfælde er.

Vi kan ikke bruge de smukke ord, hver gang vi sender en Land-rover ud til en nationalpark, hvor *game-warden* mangler den til sit arbejde. Men det er væsentligt for os at understrege, at det er naturfredningsredskaber, når vi peger på en ny økonomisk verdensorden og den slags. Vi vil ha det lidt eksklusive, sværmeriske, vestligt-rige ud af naturfredningen, og derfor er vi nogle kolde og kyniske fyre, der blir angrebet, men jeg tror man blir nødt til at være det. Vi kan ikke sidde her som en rig overklasse i Nordeuropa og USA og have udryddet ulv og

urokse i vores land, fordi vi ikke har råd til at have dem, og så samtidig sige til de fattige tanzanianere, at det vil være en forbrydelse, hvis de skyder næsehorn og løver.

Sludder

— Men det er i praksis det I gør?

»Nej, vi prøver at overbevise dem om, at det er en forbrydelse at skyde dem nu, fordi man slakter hønen, der lægger guldæg. Det er dumt og unødvendigt i mange tilfælde.

En af de engelske konger eller prinser af Wales sagde noget, som står indhugget i granit over forskellige nationalparker i tropen, nemlig at naturværdierne er noget vi har fået i arv fra vore forgængere, som vi skal give videre til vore efterkommere. Det er efter min mening noget arrogant sludder at sige af en engelsk kongelig, som har ændret sit landskab så grundigt, og så hugge det ud i granit i de fattige tropen. Naturen er selvfølgelig noget man bruger og omdanner. Det har vi gjort, og vi kan ikke begynde at være mere hellige end andre mennesker, navnlig ikke når de er fattigere end os, men vi kan sige, at den måde de nu gør det er fuldkommen rimelig.

De steder i Afrika, hvor der findes vilde dyr er jo typisk såkaldt marginalland, altså noget der ikke egner sig til opdyrkning på grund af tsetsefluen eller et meget lavt næringsindhold i jorden eller dårlig

ge nedbørsforhold. Et permanent plantedække kan stå der, men brydes det, som det jo gør i opdyrkede områder, så tørrer jorden ud, og der er hverken vand eller næring nok til, at et plantedække kan komme op. Det gælder jo selv regnskabsområder. Man har regnskabsområder i Østafrika og Sydamerika, hvor en tæt tropisk regnskov, som ser meget frodig ud, men hvor produktionen er meget lav - altså hver gang et blad falder til jorden, suges det op et eller andet sted - er blevet ryddet fuldkommen, og så har der ikke kunnet gro noget. Så har man en rød, hård, brændt laterit, altså i virkeligheden ørken. Der siger vi, at det er urimeligt ud fra enhver synsvinkel at fælde regnskoven eller dræbe de vilde dyr, fordi begge dele er produktive, i mange tilfælde direkte økonomisk produktivt for de folk, der lever i eller nær skovene.

Nye gener

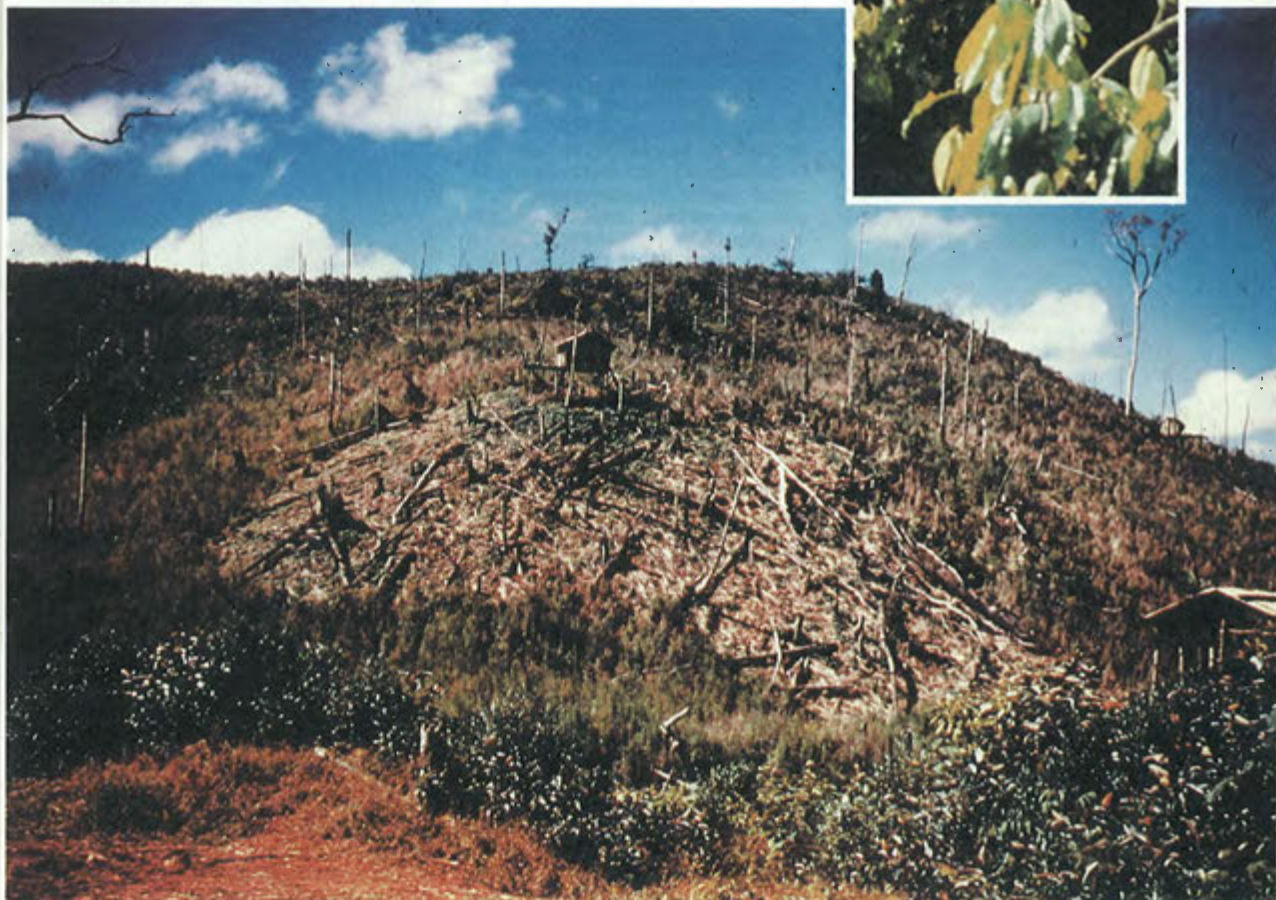
— Men er der ikke et videnskabeligt hul i den argumentation. Man erkender, at problemerne kræver overordnede politiske løsninger, og at hovedproblemer er en overudnyttelse af naturen. Og så siger man: Derfor må vi redde tigreren?

»Nej. Tigreren er et godt eksempel. Den redder vi i et land med 600 millioner mennesker. Inden vi ser os om, er der 1100 millioner mennesker, hvor er der så plads til tigreren? For en meget ringe sum, nemlig en million dollars, har vi holdt valgmuligheden åben for vores efterkommere. Så er det deres valg, om de vil lade tigreren uddø. Når vi redder tigreren, er det fordi den er det dyr vi kan samle penge ind på. Det vi redder i Indien, er hele det vilde uforstyrrede økosystem, som jo bl.a. består i myriader af planter, hvor vi ved, at nogle af dem vil væ-

re af enorm betydning for menneskene i fremtiden. Hvis vi ser på vore dyrkede planter, så har de alle - det gælder lige fra frugttræer til kornsorter - en vis levetid. Så får man nye *gener* ind ved at finde andre stammer. Når man f.eks. forbedrer bygsorter, hvad man jo gør hele tiden, sker det ved at man finder andre bygarter i Andesbjergene

Orangutangens levested er regnskoven - fælder man regnskoven tjerner man livsbetingelserne for orangutangen og et utal af andre arter. Foto: WWF.

Hvor regnskoven fældes vil der med tiden udvikles en rød, hård laterit - altså i virkeligheden ørken.

og krydser dem ind. Det vil sige, at den *genreserve*, der ligger i tigre-rens reservat i Indien, højst sandsynligt vil være nødvendig om hundrede år måske.

Vi lever af den vilde natur i langt højere grad, end vi selv er klar over. Vi har et samspil på det fysiske plan. Og så tror jeg også, at hvis denne jord skal være værd at leve på, skal den være indholdsrig, oplevelsesrig. Hvis det hele blir dækket af beton og højhuse, og vi alligevel har noget at leve af, tror jeg ikke det er et liv, der er værd at leve. Tigeren som symbol på den vilde, lidt frygtindgydende natur er enormt vigtig for inderen. Han har en modspiller i naturen.

Sumatra tiger. Foto: M. Lyster/WWF.

Tigerens PR-værdi

— Er det ikke underligt for en naturvidenskabsmand at skulle trække penge hjem på en tiger og andre fænomener i naturen med en vis PR-værdi, selv om der kan være andre værdier, som det var vigtigere at redde?

»Det generer mig ikke en pind. Vi får en masse penge ind til vores generelle formål, fordi vi har overbevist folk om, at det er godt. Kun 20-30 procent af pengene er øremærkede. Resten kan bruges til andre ting. Vi her i huset sidder ikke og græder over tigeren og siger, den skal dæleme ha alle pengene, fordi den er så stor og pæn og har så pæne øjne. Vi laver en evaluering af, hvad der er mest nødvendig, hvor kan pengene gavne mest.

Selvfølgelig bruger vi de penge, der er øremærkede til tigeren, på det projekt. Det er et ubrydeligt princip. Vi snyder ikke folk. Men vi siger også i kampagnerne, at vi skal bevare tigreens *levesteder* i Indien eller næsehornets i Afrika. Tag en i princippet glimrende nationalpark som Luangwa Valley i Zambia, som nu får en overvågning af vagtfolk. Det hjælper næsehornet, men jo også alle de andre dyr i parken.

Levende hav

— Men jeres kampagne om verdenshavenes forurening fængede ikke?

»Nej, og det er fordi der ikke er noget stort blødt dyr med lang pels og sørgmodige øjne. Det er de hårde realiteter. Du kan ikke samle penge ind til en regnorm. Jeg var selv skeptisk over for havkampagnen. Vi kan dårligt nok med ti rappe ord fortælle folk, hvad vi vil bruge pengene til. Vi kan ikke gå ud og klappe en blåhval på ryggen eller give den et levested. Men pengene er nu blevet brugt meget fornuftigt. Det er i virkeligheden IUCN, der for vores penge har skudt de videnskabelige argumenter i den internationale hvalkommission i sænk ved at engagere en af de dygtigste biomatematikere i verden og få ham til at arbejde på de samme tal som kommissionen og få usikkerheden i deres data så klart belyst, at det biologiske råd nu pludselig er blevet bange for at udtale sig. Det er også grunden til, at vi ikke har villet gå ubetinget imod sældrabene ved Canada. De er tilsyneladende baseret på gode data. Drabsmetoderne er ubehagelige og kvoterne var sat for højt, men selve kampagnen, der ubetinget gik mod al drab på sæler, kunne vi ikke følge.

— Ligger I ikke som i tilfældet med sælerne og de bløde dyr under for en sentimentalitet, som begrænser jeres indflydelse, når man snakker om ny økonomisk verdensorden?

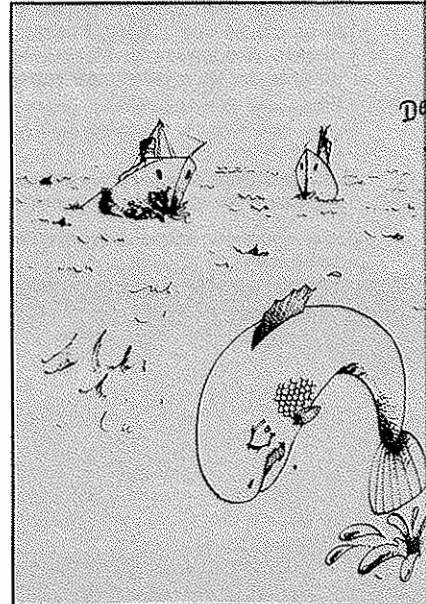
Sentimentalitet

»Jo, der ligger noget sentimentalitet, og jeg mener, følelser er en helt legitim del af vores verdensopfattelse. Hvis vi ikke havde følelser, var der noget galt. Hele vores engagement i naturfredning er da sentimentalt på en måde. Jeg ved da ikke, om mit formål er at redde verden, eller det ikke snarere er, at jeg synes, det ville være forfærdeligt

synd for mine børn, hvis de ikke fik et næsehorn eller en elefant at se. Det er også et argument for mig. Man skal bare prøve at styre den sentimentalitet, så den ikke løber med sagen.

— Der er sentimentalitet på den ene side og afhængighed af meget kapitalstærke kredse på den anden. Hvor blir så den saglige naturbevaring af?

»Jeg vidste, du ville sige det. Hvis du ser, hvor pengene til projekter kommer fra, så er det bemærkelsesværdigt, at de tre lande, der giver mest, nemlig Schweiz, Holland og England, er nøjagtig de tre lande hvor basen er bredest. Langt de fleste penge i alle lande

»Der er den...» Tegning: Patrick Virole. Fra bogen: How to save the world.

kommer fra almindelige menneskers små bidrag, nok 80 procent. Men hvis du ser på finansieringen af vores administrationsomkostninger, så kommer du til dine rige folk, og det kan jeg ikke engang se, der er noget galt ved. Det ville være meget ubehageligt at skulle gå ud på Nørrebro og bede folk om 50 kroner, fordi Arne Schiøtz meget gerne skulle have til næste afdrag på bilen.

Der er et stort behov for penge til naturbevaring, og vi er den mest centrale organisation til det behov. Der er også behov for viden og opinionsdannelse, som f.eks. Greenpeace opfylder ved at kæmpe mod sæl- og hvalfangst. Det gør de bedre og anderledes end os, og Danmarks Naturfredningsforening op-

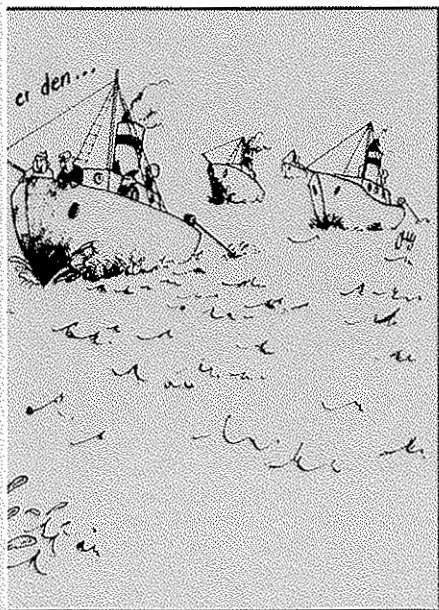
fylder et tredje behov. Vi er en del af et spektrum».

Regeringer svigter

— Men er problemerne så ikke alt for alvorlige til at overlade dem til nogle sentimentale raslebøsser og nogle kapitalstærke kredses velvilje?

»Det vil jeg ubetinget sige ja til, men så tilføj: Hvor kommer pengene ellers fra?

Alternativet er jo ingenting. IUCN er i virkeligheden et enestående ekspertise-organ, der har hver eneste videnskabsmand på jorden, som professionelt er »naturfredere« i sit netværk. Verdensnaturfonden

kom 13 år senere, da IUCN var ved at gå ned med nakken og ikke engang havde til deres egne lønninger. Men har regeringer som medlemmer i IUCN, men de ville ikke sætte deres medlemsbidrag op - jeg tror, Danmark betaler 40.000 kroner om året. Så dit spørgsmål er forkert, for alternativet er ingen naturfredning. Hvis alle lande ville give, hvad IUCN havde brug for, kunne vi lukke butikken her».

— Men hvis naturfredere kan overbevise kapitalister og andre kredse om problemernes alvor, hvorfor så ikke politiske beslutningstagere?

»Det må du ikke spørge mig om. Røde Kors eller Unicef var vel heller ikke nødvendige, hvis regeringer gjorde, hvad de skulle. De sælger

julekort, så de er blå i hovedet, og jeg ved ikke, om det er en værdig måde at redde sulte børn på, men arbejdet skal gøres».

Manglende demokrati

— Hvorfor er Verdensnaturfonden ikke en demokratisk medlemsorganisation?

»Jeg tror ikke, det ville gavne sagen. Vores formål er at samle så mange penge ind som muligt og sende dem hurtigt ud af døren igen. Hvis det var en medlemsorganisation, ville mange af pengene gå til medlemservice, og mange bidragsydere ville holde igen, fordi hele tiden kunne opstå et nyt flertal, der mener, at pengene skal bruges på en anden måde. Jeg er ikke engang sikker på, at en medlemsorganisation ville skabe en bedre opinion».

— Som det er nu, blir i bl.a. bedømt på, at I får penge fra en Mogens Pagh fra ØK, der har og har haft store skovinteresser i Thailand og Ghana og firmaer i Sydafrika, som boykottes af FN?

»Ja, men jeg forstår ikke denne kritik. Vi skal bedømmes på det vi gør i Thailand, Ghana o.s.v.».

— ØK har været med til at rydde regnskove i Thailand, som I nu forsøger at lappe sammen igen?

ØK ikke skurken

»Ja, men ØK er jo ikke den skurk, som udrydder teaktræerne. Det er sket, fordi Thailand har brug for pengene, og fordi vi forbrugere her i Vesten har købt teaktræet. Det er vores job at sige til Thailand, at hver gang de fælder et teaktræ, skal de plante et nyt. Det kan ikke være ØKs job, ligesom det ikke er entreprenøren, murermesteren eller sågar arkitekten, der skal skældes ud for, at der blir bygget nogle skrækelige ting. Det er planlæggerne».

— I miljølovgivningen er det blevet et princip, at den der forurener, skal betale for skaderne. Kunne man ikke kræve det samme i naturbevaring?

»Jo, og det er et forslag, som vi rejser over for alle områder med tropisk regnskov. Men jeg vil ikke bebrejde dem, der har drevet en legitim økonomisk virksomhed. Jeg vil heller ikke gå til en Hirtshals-fisker og sige, han er et ondt menneske, fordi han fisker i Nordsøen, eller til en hvalfanger. Vi kan allesammen se, at fiskebestanden går ned, og at blåhvalen er ved at være udryddet, men den gang nordmændene fangede blåhvaler, var det en legitim virksomhed».

Forbrugerne en del af problemet

Slår det legitime til i dag, hvis naturen skal bevares? Er det ikke jeres mission at overskride det legitime?

»Jo, og derfor gik man ind for et moratorium i hvalfangst før nogen anden, og derfor går vi imod fældning af regnskove og krybskytteri af destruktiv karakter, som i dag er blevet en storindustri. Vi kan angribe hele det vestlige forbruger samfund, eller det østlige med for den sags skyld, men jeg har svært ved at identificere det i de enkeltpersoner eller firmaer, som reelt eller formelt står bag visse sektorer af det, hvad enten det er en kemisk fabrik, et savværk eller en skovkoncession».

— Samtidig med, at du erkender, at de er en stor del af problemet?

»Ja, og at vi som forbrugere er en stor del af problemet».

— Kan vi leve af ressourcerne i verdenshavene, hvis sliddet på jorden blir for stort?

Menneskets chance

»Det troede man tidligere. I dag ved man, at rigdommene i havet er uhyre spredt og slet ikke slår til over for den voksende befolkning. Man har meget rige forekomster af fisk og andre havdyr, hvor vandet er næringsholdigt, f.eks. i Nordatlanten, ved Sydamerikas vestkyst og Galapagos-øerne, hvor der stiger mineraler op fra havbunden, men i almindelighed er der ikke meget at hente på de store dybder, og der er ikke store uudnyttede ressourcer i havene. De store blæksprutter og de små rejelignende krill i Antarktis kan måske blive til vigtige vedvarende tilskud til kosten».

— Ved jorden at blive det tjener os bedst, men den giver du heller ikke mange chancer?

»Som biolog kan jeg kun betragte menneskeslægten som en art, der styrer mod sin egen undergang med selvmorderisk raseri, som lemmingerne inden de styrter i havet. I menneskehedens fremfærd finder du alle de symptomer, som optræder hos andre af naturens skabninger, der går deres undergang i møde. Den eksponentielle vækst i forbrug og befolkningstal, som fordobles på 25 år, kan jorden ikke bære. Det eneste, der gør situationen anderledes for os, er at mennesket er et tænkende væsen, der med sin intelligens selv kan gribe ind og ændre udviklingen. Vi har stadig håber jeg, vores vigtigste fortrin tilbage: Den menneskelige fornuft».

POSTBESØRGET AVIS

Adresseringen er udskrevet fra Verdensnaturfondens medlemsregister på edb.

Vedvarende **ADRESSEÆNDRING** bedes meddelt til postvæsenet. (Flytteblanketter fås på posthusene).

WWF-kritik standser dansk firmas tilbud om gorilla-jagt

Verdensnaturfonden har med harme erfaret at Diana Jagt- og Fiskeri-Rejser i sit nyeste katalog tilbyder jagtrejser med truede dyr som jagtmål.

Således averteres med elefantjagt med gevinst til safariens pris. Det har altid været god tone at man ikke gik på jagt med økonomisk gevinst for øje.

Diana Jagt- og Fiskeri-Rejser har også tilbudt jagt på gorilla på special-licens i den vestafrikanske stat Ecuatorial Guinea.

Alle menneskeaber er opført på Washington-konventionens liste I, der er en fortegnelse over planter og dyr, som er så truede, at enhver handel med disse arter kræver helt specielle tilladelser (konventionens artikel III).

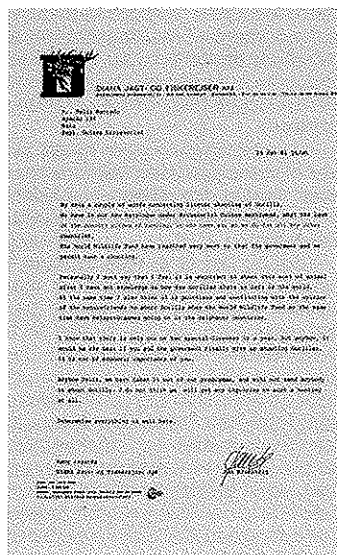
Danmark er et af de ca. 60 lande, som har underskrevet konventionen, og har således forpligtet sig til at deltage i beskyttelsen af de truede arter, og konventionen administreres herhjemme af Fredningsstyrelsen. Ecuatorial Guinea har ikke tiltrådt konventionen.

Der er kun nogle få tusinde lavlands-gorillaer og nogle få hundrede bjerggorillaer tilbage i verden.

Verdensnaturfonden er ikke imod jagt, så længe den sker efter princippet: »Høst renten - og lad kapitalen stå«. Kontrolleret jagt er efter dette princip et af redskaberne til opretholdelse af naturens balance.

Bjerggorilla dræbt af krybskytter, som kun har været ude efter hovedet. Trofæjagt er en alvorlig trussel mod de fåtallige bjerggorillaer. Foto: WWF/J. P. van der Becke.

WWF har løbende projekter igang for at redde gorillaer i andre afrikanske lande, og reagerede skarpt på Diana-Rejseres tilbud, bl.a. gennem dagspressen.

Det er både forkasteligt og umoralsk at et dansk rejsebureau fremsætter jagttilbud af denne slags, og Verdensnaturfondens kritik har fået Diana-Rejser til at tage gorillajagt af programmet - det burde aldrig have været tilbudt.

Verdensnaturfondens kritik fik Diana-Rejseres direktør til at meddele sin kontaktmand i Afrika, at gorillajagten er udgået af jagt-programmet.